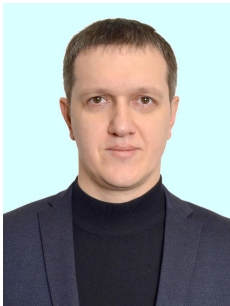

improve the situation in enterprises, legal aspects of the activities of private security services, including those formed internally in the enterprise. The concept of fraud in the legal field provides a criminal law description. The criminalization of acts related to financial fraud in enterprises is proposed. From a legal point of view on the issue of fraud in the enterprise, it should be noted about the provisions and sanctions of Art. 190 of the Criminal code of Ukraine. Given the circumstances, it is possible to give relevance to the right of awareness of employees of a particular enterprise. Summarizing the criminal law aspects, it is necessary to emphasize the need to criminalize acts related to financial fraud in enterprises. Using special knowledge in the field of criminal law and criminology, it is possible to combine such with theoretical and practical developments in the field of economic security and further develop, implement a strategy with more effective, efficient steps to overcome fraud in enterprises and institutions of various forms of ownership. In particular, analyzing the criminal law, it should be noted about the criminal-legal characteristics of fraud, analysis of the disposition of the article, will provide an opportunity to theoretically identify illegal actions related to fraud in enterprises and institutions of various forms of ownership.

Keywords: *criminal law problems, fraud, causes of fraud, current problems of criminal law, criminalization.*

УДК 338.43.01:636.2:658.512

DOI 10.31733/2078-3566-2021-2-307-312

Дмитро САНАКОЄВ[©]
кандидат юридичних наук,
доцент

Денис ЮР'ЄВ[©]
викладач

Яна ПАЛЕШКО[©]
кандидат економічних наук

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ДЕТІНІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Розглянуто питання, пов'язані зі зростанням обсягів тіньової економічної діяльності та наслідки яких негативно позначається на динаміці ВВП та доходах держбюджету. Через скорочення доходів бюджету у вигляді податкових платежів, навіть за незмінних обсягів державних видатків, зростає бюджетний дефіцит, а отже, і державний борг, як наслідок, це призводить до прискорення темпів нагромадження сукупного боргу. Як наслідок, зростання заборгованості на фоні уповільнення офіційного ВВП має негативний вплив на рівень стійкості фінансової системи держави. Рівень тіньової економіки в Україні є більше, ніж великим, саме це збільшує рівень загроз для фінансової безпеки держави, через недостатнє наповнення і нераціональне використання коштів бюджетів усіх рівнів.

Ключові слова: *фінансовий контроль, корупція, протидія корупції, попередження, безпека, тіньова економіка.*

Постановка проблеми. Постійне зростання тіньового сектора економіки визначається як одна з головних проблем найближчого майбутнього. Це характерно для країн, які розвиваються, а

© Санакоєв Д. Б., 2021
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6783-3168>
d_sanakoyev@ukr.net

© Юр'єв Д. С., 2021
k_feb@dduvs.in.ua

© Палешко Я. С., 2021
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8943-8495>
yanochka.nrg@gmail.com

також для країн розвинених. Внаслідок історичних чинників наша держава містить вагомий тіньовий складник. Тінізація економіки країни визначається як загроза національній безпеці держави, відповідно до ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України». Основні причини тінізації економіки – це погані умови для ведення бізнесу, не сформованість інституційних умов для розвитку конкурентоспроможної економіки, монополізація національного ринку, постійний зростаючий рівень корупції, не достатній контроль над грошовими коштами та фінансовими активами.

Треба зазначити, що важливим кроком у подоланні тіньового сектора України може стати реальне співвідношення легальних та нелегальних грошових коштів у грошово-кредитному секторі. На сьогодні відбувається нестабільне функціонування банківських інституцій, умовне страхування, валютні спекуляції, а це свідчить про проникнення тінізації у всі складові фінансової системи держави.

Аналіз останніх публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Регулювання грошово-кредитної сфери є предметом досліджень таких науковців, як О. Васюренко, А. Гальчинський, А. Чухно, І. Лютий, В. Опаріна та ін. Проблеми детінізації грошових коштів та економіки загалом розглядають у свої дослідженнях З. Варналія, В. Засанський, М. Флейчук та ін. Темою фінансової системи держави займаються такі видатні вчені, як В. Я. Амбросов, В. Г. Андрійчук, І. М. Бойчик, В. І. Герасимов, Б. В. Данилів, В. П. Рибалко, П. Т. Саблук, О. М. Шпичак, П. В. Щепієнко та інші.

На сьогодні тема фінансової системи країни та шляхи детінізації економіки залишається актуальною та потребує дослідження.

Оскільки банки та страхові компанії, будучи основними структурними ланками фінансової системи країни, одночасно є головними каналами відпливу частини грошової маси в тіньовий обіг, варто дослідити можливість розроблення загальнонаціональних нормативів прозорості грошових потоків банків і страховиків. Зараз більшість банківських установ перебувають у нестабільному фінансовому становищі, а отже, надійність таких банків викликає сумніви. Зважаючи на те, що більшість банків мають нерéalні для здійснення зобов'язання перед клієнтами, саме вони примножують відсоток проблеми відтоку капіталу, а отже, й тінізацію економіки.

Метою статті є дослідження фінансової системи держави та пошук шляхів для детінізації грошових коштів. Також буде доцільно проаналізувати чинники впливу на фінансову стійкість банківських установ.

Виклад основного матеріалу. Головна проблема державного регулювання – це відсутність прозорих та чітких стандартів щодо виконання операцій з грошовими коштами.

У ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» у ч. 2. ст. 11 «Управління ризиками» містить не чітке визначення: оцінювання ризиків суб'єктом первинного фінансового моніторингу здійснюється за відповідними критеріями, зокрема за типом клієнта, географічним розташуванням країни реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, і видом товарів та послуг, яке в подальшому не деталізується.

Водночас у ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» у ст. 16 надається чітке визначення ризиків, за яких передбачено посилення фінансового моніторингу для операцій з грошовими активами (рис. 1):

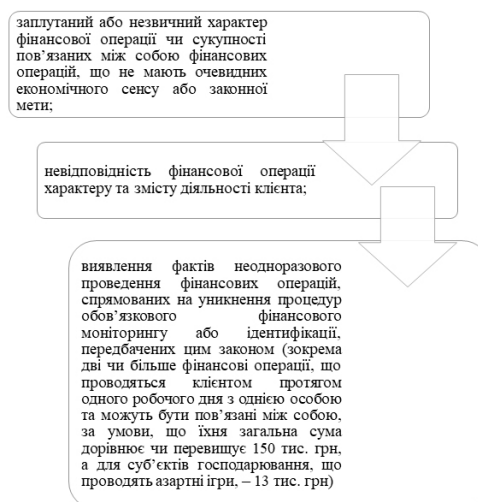

Рис. 1. Визначення ризиків, за яких передбачено посилення фінансового моніторингу для операцій з грошовими активами відповідно до ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» ст. 16

Детінізації грошових коштів можна досягти під час встановлення показників ризику операційної діяльності. Доцільно розробити нормативно-правові акти, в яких чітко визначити:

- показники для клієнтів, які потрапляють до групи ризику (необхідність здійснення фінансового моніторингу);
- показники ризику для фінансових установ (посилений нагляд з боку суб'єктів державного фінансового моніторингу).

Витрати на додатковий фінансовий моніторинг банківської системи можуть не покриватися від сплачених податків та штрафних санкцій і надто жорстка політика у цьому разі може сприяти посиленню тіньових потоків за допомогою збільшення фінансових операцій приватними особами, тому нові показники ризику операційної діяльності треба вводити поступово.

Також необхідно зазначити, що маленькі банківські установи схильні більше до тіньової діяльності, через велику конкуренцію, а збиткова діяльність таких суб'єктів пояснюється нелегальними доходами власників.

На рис. 2 наведено показники ефективності банківських установ, які необхідно аналізувати та контролювати під час подання фінансової звітності до контролюючого органу влади:

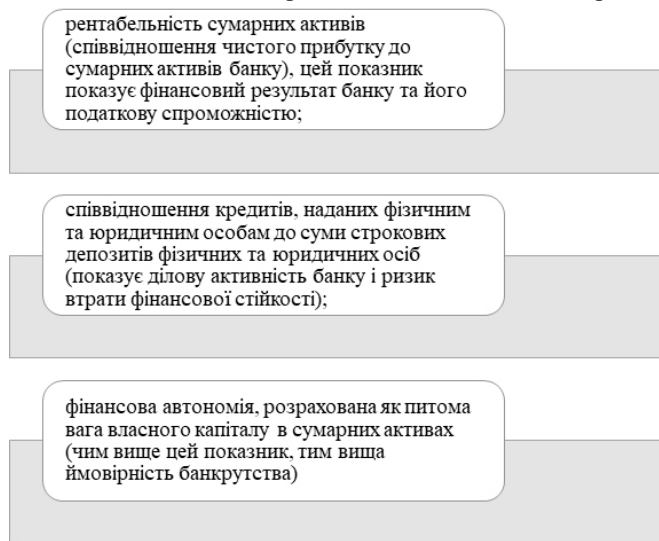

Рис. 2. Показники ефективності банківських установ

Тіньові операції банківських установ та страхових компаній позбавляють національну економіку ресурсів для розвитку та, як наслідок, негативно впливають на фінансову систему держави. Зрозуміло, що викоринити тіньовий сектор економіки повністю не можливо, та політика контролю за фінансовими операціями має бути спрямована на протидію великому вилученню грошових коштів з грошової маси загалом.

Треба розуміти, що економічна система країни може дати не передбачувану реакцію на зовнішні втручання, тому доцільно зважувати всі можливі позитивні та негативні наслідки від обраних інструментів державного регулювання.

Забезпечення стабільності фінансової системи країни зумовлено контролем зовніш-

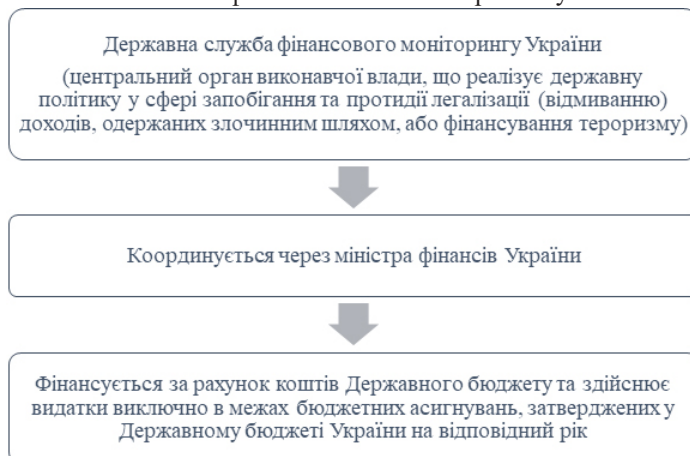
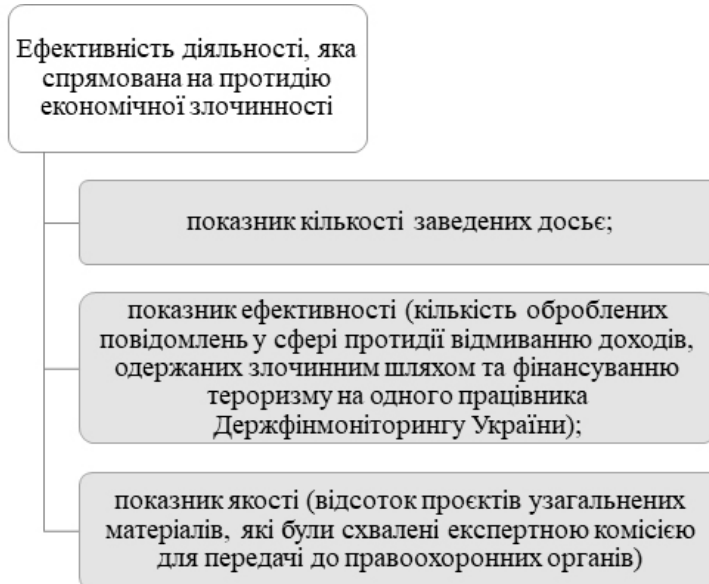

Рис. 3. Витрати, пов'язані з утриманням Державної служби фінансового моніторингу України

нього та внутрішнього боргів. Тобто протидія нелегальним фінансовим коштам може бути нерентабельною за умови, коли витрати на підрозділи, які здійснюють державну політику у сфері управління фінансами, будуть більшими за кошти, які можуть бути виведені з тіньового обігу до грошової маси нашої держави.

Треба зазначити, що доцільність використання державного бюджету, який спрямований на протидію економічній злочинності, визначається загальноекономічним ефектом, а також треба враховувати показники у щорічних звітах про витрати бюджетних коштів на програми Державної служби фінансового моніторингу України.

На рис. 4 вказані показники, які потрібно враховувати під час оцінки ефективності діяльності, що спрямована на протидію злочинам в економічній сфері:

Тобто ефективність Державної служби фінансового моніторингу України полягає у зменшенні тіньової діяльності суб'єктів економіки у державі. Зазначимо, що також необхідно враховувати вартість арештованого майна і грошових коштів. Оскільки саме цей показник значно підвищує ефект від діяльності Державної служби фінансового моніторингу України та робить статистичні дані найбільш наближеними до реальності.

Висновки. Стабільність фінансової системи – це мета не лише держави, але й кожного суб'єкта економічної діяльності, за рахунок того, що саме фінансова стійкість дозволяє більш ефективно розподіляти доходи. Стійкість фінансової системи держави – це стратегія та мета не лише країни, вона може стати стратегією кожного підприємства або установи.

Нелегальні гроші мають величезний вплив на економічну стабільність держави через те, що: тіньовий сектор економіки негативно впливає на ВВП та доходи державного бюджету, тобто збільшується дефіцит бюджету країни. Отже, забезпечення стабільності фінансової системи можливе через процес детінізації грошових потоків країни через банківську систему.

Список використаних джерел

1. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». URL : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
2. Стефанюк І. Б. Державний фінансовий контроль: проблеми ідентифікації і визначення системи. *Фінанси України*. 2009. № 11. С. 12–19.
3. Богданів І. Бліц-аналіз концепцій аудиту ефективності державних фінансів. *Фінансовий контроль*. 2011. № 1. С. 44–47.
4. Пінькас Г. І. Система ефективного державного фінансового контролю і координації у сфері державних закупівель. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 2. С. 57–69.
5. Федуняк С. Г. Національна безпека України в контексті сучасних процесів в Європі і на пострадянському просторі. *Національна безпека України*. Конференція українських випускників програм наукового стажування у США (Чернігів, 16–9 вересня 2004 р.). Київ : Стілос, 2004. С. 81–90.
6. Василенко Д., Галат Д., Павлюк М., Щербань Ю., Чепелева М., Саного О., Савчук К. Стратегія національної безпеки України на 2010–2015 рр. Розділ 2. Стратегічні цілі, пріоритети та завдання політики національної безпеки України. Центр дослідження міжнародних відносин. 16.11.2009. URL :

<http://cs.cirs.kiev.ua/en/component/content/article/98--2010-2015-.html?start=4>.

7. Карлін М. І. Фінанси країн Європейського Союзу : навч. посіб.; М-во освіти і науки України. Київ : Знання, 2011. 640 с.
8. Вахненко Т. П. Державний борг України: оптимізація структури та управління ризиками. Світ фінансів. 2008. № 1(14). С. 10–28.
9. Sanakoiev D. Formation of a new paradigm of anti-money laundering: The experience of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. 19 (1). S. 354–363.
10. Parshyn Y. Analytical platform to provide competitiveness of ore-mining machinery manufacturing. *Mining of Mineral Deposits*, 2020. 14(3). S. 61–70.
11. Sokolenko L., Ostapenko T., Kubetska O. Cryptocurrency : economic essence and features of accounting. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2019. Vol. 23. Special Issue 2.

Надійшла до редакції 15.05.2021

References

1. Prohrama ekonomichnykh reform na 2010–2014 roky «Zamozhne suspilstvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava» [Program of economic reforms for 2010-2014 "Wealthy society, competitive economy, efficient state"]. URL : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf [in Ukr.].
2. Stefaniuk, I. B. (2009) Derzhavnyi finansovyi kontrol: problemy identyfikatsii i vyznachennia systemy [Public financial control: problems of identification and definition of the system]. *Finansy Ukrainy*. № 11. S. 12–19. [in Ukr.].
3. Bohdaniv, I. (2011) Blits-analiz kontseptsii audytu efektyvnosti derzhavnykh finansiv [Blitz analysis of public finance efficiency audit concepts]. *Finansovyi kontrol*. № 1. S. 44–47. [in Ukr.].
4. Pinkas, H. I. (2009) Systema efektyvnoho derzhavnogo finansovoho kontroliu i koordynatsii u sferi derzhavnykh zakupivel [System of effective state financial control and coordination in the field of public procurement]. *Aktualni problemy ekonomiky*. № 2. S. 57–69. [in Ukr.].
5. Feduniak, S. H. (2004) Natsionalna bezpeka Ukrainy v konteksti suchasnykh protsesiv v Yevropi i na postradianskomu prostori [National security of Ukraine in the context of modern processes in Europe and the post-Soviet space]. *Natsionalna bezpeka Ukrainy. Konferentsiia ukrainskykh vypusnykiv proqram naukovoho stazhuvannia u SSHa (Chernihiv, 16–9 veresnia 2004 r.)*. Kyiv : Stylos. S. 81–90. [in Ukr.].
6. Vasylenko, D., Halat, D., Pavliuk, M., Shcherban, Yu., Chepeleva, M., Sanoho, O., Savchuk, K. Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy na 2010–2015 rr. Rozdil 2. Stratehichni tsili, priorityety ta zavdannia polityky natsionalnoi bezpeky Ukrainy [National Security Strategy of Ukraine for 2010–2015. Section 2. Strategic goals, priorities and tasks of the national security policy of Ukraine]. Tsentr doslidzhennia mizhnarodnykh vidnosyn. 16.11.2009. URL : <http://cs.cirs.kiev.ua/en/component/content/article/98--2010-2015-.html?start=4>. [in Ukr.].
7. Karlin, M. I. (2011) Finansy krain Yevropeiskoho Soiuzu [Finances of the European Union] : navch. posib.; M-vo osvity i nauky Ukrainy. Kyiv : Znannia. 640 s. [in Ukr.].
8. Vakhnenko, T. P. (2008) Derzhavnyi borh Ukrainy: optymizatsiia struktury ta upravlinnia ryzykamy [Public debt of Ukraine: optimization of structure and risk management]. *Svit finansiv*. № 1(14). S. 10–28. [in Ukr.].
9. Sanakoiev, D. (2021) Formation of a new paradigm of anti-money laundering: The experience of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 19 (1). S. 354–363.
10. Parshyn, Yu. (2020) Analytical platform to provide competitiveness of ore-mining machinery manufacturing. *Mining of Mineral Deposits*. 14(3). S. 61–70.
11. Sokolenko, L., Ostapenko, T., Kubetska O. (2019) Cryptocurrency : economic essence and features of accounting. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. Vol. 23. Special Issue 2.

ABSTRACT

Dmytro Sanakoyev, Denys Yuriev, Yana Paleshko. De-shadowing of funds as a tool to strengthen the financial system of the state. The constant growth of the shadow sector of the economy is defined as one of the main problems of the near future. This is typical for developing countries and also for developed countries. Due to historical factors, our state contains a significant shadow component. The shadowing of the country's economy is defined as a threat to national security, in accordance with Art. 7 of the Law of Ukraine "On Fundamentals of National Security of Ukraine". The main reasons for the shadowing of the economy are poor conditions for doing business, lack of institutional conditions for the development of a competitive economy, monopolization of the national market, constantly growing level of corruption, insufficient control over money and financial assets.

It should be noted that an important step in overcoming the shadow sector of Ukraine may be the real correlation of legal and illegal funds in the monetary sector. Today there is an unstable functioning of banking institutions, notional insurance, currency speculation, and this indicates the penetration of shadowing into all components of the financial system of the state.

Since banks and insurance companies, acting as the main structural units of the country's financial system, are at the same time the main channels for the outflow of money into the shadow turnover, it is worth exploring the possibility of developing national standards for cash flow transparency of banks and insurers.

Currently, most banking institutions are in an unstable financial position, so the reliability of such banks is questionable. Shadow operations of banking institutions and insurance companies deprive the national economy of resources for development, and as a result, negatively affect the financial system of the state.

The State Financial Monitoring Service of Ukraine is a central executive body that implements the state policy in the field of prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime or terrorist financing. It is the effectiveness of the State Financial Monitoring Service of Ukraine that lies in reducing the shadow activities of economic entities in the country.

Keywords: *financial control, corruption, anti-corruption, prevention, security, shadow economy.*

УДК 338.1

DOI 10.31733/2078-3566-2021-2-312-316

Ольга СТАНИНА[©]

кандидат технічних наук

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВПЛИВ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Визначено основну роль інформації в цифровій економіці. Наведено статистичні дані щодо зростання ролі інформації в житті сучасної людини. Визначено поняття дезінформації, її основні види та засоби. Наведено можливі економічні наслідки для окремого підприємства і країни загалом, викликані впливом дезінформації. Окреслено основні функції держави, що стосуються усунення дезінформації. Особливу увагу надано питанню особистої відповідальності за поширення дезінформації та особистої інформаційної та економічної безпеки у світі пост-правди. Запропоновано алгоритм базової перевірки інформації. Зроблено висновки щодо ролі медіаграмотності у питанні безпеки кожної конкретної країни, підприємства і особистості.

Ключові слова: *інформаційна безпека, економічна безпека, інформація, дезінформація, цифрова економіка, фейкові новини.*

Постановка проблеми. На сьогодні використання цифрових технологій стає важливим показником економічного розвитку країни. Цифрова економіка має сильний вплив не тільки на державу та підприємства, але й на життя звичайних громадян. Як показують деякі наукові дослідження [1], у майбутньому у світі поступово буде збільшуватися доля інформаційних систем та технологій в різноманітних галузях людської діяльності. Штучний інтелект, робототехніка, доповнена реальність, хмарні технології тощо надалі будуть мати все більший вплив на економіку країни зокрема та світу загалом.

Після 1990-х, разом із поширенням мережі «Інтернет» світом, кількість інформації, з якою ми стикаємося щоденно, зростає у геометричній прогресії. Сьогодні ж людська залежність від інформації стає все більшою. Згідно зі сумісним звітом We Are Social та Hootsuite «Digital 2020» [2], станом на 2020 рік на планеті зафіксовано приблизно 7,67 млрд людей, і серед них майже 5,19 млрд (тобто 67 %) користуються мобільним телефоном (смартфоном), 4,54 млрд (59 %) виходять за пошуком інформації до мережі «Інтернет», а 3,8 млрд (тобто майже половина – 50 %) – активні користувачі соціальних мереж. До того ж, згідно з даними виконаних досліджень, середньостатистична людина майже 40 % свого часу віддає перевагу відпочинку саме в Інтернеті.

З усіма цими змінами, що відбуваються тепер у світі, саме інформація стала найбільшою цінністю, адже вона дає змогу контролювати різноманітні процеси. Інформація всюди,

© Станіна О.Д., 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6754-0317>

st.olga.d@gmail.com